

نقد و ارزیابی کتاب پول، ارز و بانکداری

مهلا مکی*

نظام الدین مکیان*

چکیده

کتاب پول و ارز و بانکداری توسط تیمور رحمانی و میررستم اسداله زاده بالی تألیف شده است. با توجه به این موضوع که در دنیای امروز و به دنبال شکل‌گیری و تکامل علم اقتصاد هم از نظر تحلیلی و هم از نظر تولید داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز برای تحلیل، زبان تخصصی ویژه‌ای شکل گرفته است و از آنجا که بدون آشنایی با این زبان تخصصی امکان تحلیل یا استفاده از تحلیل دیگران، امکان استفاده از داده‌ها و اطلاعات تولید و منتشر شده و همچنین امکان به روز کردن حوزه پول و بانکداری وجود ندارد و همچنین در نظر داشتن این نکته که، تعاریف و مفاهیم مورد استفاده در تحلیل‌های اقتصادی برای یک کارشناس اقتصادی به طور عام و یک کارشناس مالیاتی به طور خاص ضروری می‌باشد، از این رو این کتاب به ترتیبی آماده شده است که به نیاز کارشناسان مالیاتی در حوزه‌های مربوط به پول و ارز و بانکداری می‌پردازد.

کلیدواژه‌ها: پول، نقدینگی - ترازپرداخت‌ها - بازار ارز - سیاست‌های پولی و مالی

۱. معرفی و توصیف اثر

کتاب پول و ارز و بانکداری شامل هفت فصل است. فصل اول که شامل مقدمه، موضوع کتاب، هدف، ضرورت و پیش‌نیاز مطالعه کتاب می‌باشد، به بیان این مطالب می‌پردازد که مبادلات بین‌المللی و بازار ارز و همچنین سیاست‌های اقتصاد کلان (سیاست‌های پولی، مالی

* دانشجوی کارشناسی ارشد بانکداری اسلامی: mahlamaki552@gmail.com

* دانشیار اقتصاد، دانشگاه یزد: nmakiyan@yazd.ac.ir

و ارزی) از مهم‌ترین موضوعات دنیای امروز است. به دنبال شکل‌گیری و تکامل علم اقتصاد هم از نظر تحلیلی و هم از نظر تولید داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز برای تحلیل، زبان تخصصی ویژه‌ای شکل گرفته است. بنابراین، هدف کتاب در راستای این موضوع می‌باشد که کتاب حداقل دانش لازم برای فهم داده‌ها و تحلیل‌های اقتصادی مرتبط با اقتصاد کلان، پول، بانکداری و بازار ارز و سیاست‌های پولی و مالی را فراهم نماید. فصل دوم با عنوان مقدمه‌ای بر حساب‌های ملی به طور کلی آشنایی با متغیرهای اساسی کلان اقتصادی را بیان می‌کند و به گونه‌ای نوشته شده است که تا حد امکان از وارد شدن در مباحث تکنیکی و تخصصی راجع به موضوعات خودداری شود. پول، در دنیای امروز که ماهیت یک طلب از نظام بانکی یا تعهدی برای نظام بانکی را دارد با داشتن دانش حسابداری آسان‌تر فهمیده می‌شود. از این رو، در صورت تمایل این امکان برای خواننده وجود دارد تا با مرور کلیات حسابداری و کلیات علم اقتصاد و به ویژه منابع معرفی شده در انتهای کتاب بهره بیشتری ببرد و به سطح دانش خود در این زمینه بیفزاید. فصل سوم با عنوان پول، چگونگی پیدایش و تحول آن، به بیان مفهوم پول و کارکرد و تحولات آن می‌پردازد. پول که ابداع آن در شمار ابداعات و کشفیات بسیار ارزشمند بشر همچون کشف آتش است، در طول دوره تاریخ انواع و اشکال متعددی داشته و پس از تحولات متمادی به شکل فعلی مورد استفاده قرار می‌گیرد. همچنین ابداع و تکامل پول در طول زمان ضمن اینکه امکان رشد و توسعه اقتصادی را برای جوامع بشری فراهم نموده است در مجموع به بهبود سطح زندگی و رفاه اجتماعی انجامیده است. برای پی بردن به جایگاه کنونی پول در اقتصادهای کنونی، مروری بر فرآیند تکامل و تحول پول و بانکداری ضروری است که در این فصل به آن پرداخته شده است. در فصل چهارم با عنوان مکانیسم خلق پول و عوامل مؤثر بر خلق پول، مفاهیم عرضه پول، حجم نقدینگی، پایه پولی و عوامل مؤثر بر آنها را بیان می‌شود. فرآیند خلق پول پیچیده‌تر از آن است که به این سادگی بیان شود اما چگونگی نحوه نگاه به این فرآیند که در این فصل به آن پرداخته شده است در دسته‌بندی مطالب و پی‌بردن به عوامل کلیدی مؤثر در عرضه پول سودمند است و قبل از بیان فرآیند خلق پول، آشنایی با مفاهیم کلیدی مرتبط با بحث خلق پول لازم است که دانسته شود. همچنین، بیان سه مفهوم پولی که شامل پایه پولی، حجم پول و نقدینگی است در این فصل بیان شده است. فصل پنجم با عنوان تراز پرداخت‌ها، بازار ارز و نرخ ارز، مفهوم تراز

پرداخت‌ها و حساب‌های وابسته به آن را توضیح داده می‌شود. امروزه با گسترش مبادلات بین‌المللی چه به شکل مبادله کالاها و خدمات و چه به شکل نقل و انتقال سرمایه یا مبادله دارایی، مباحث مربوط به تراز پرداخت‌ها و بازار ارز اهمیت یافته است. به همین جهت شناخت عمیق از مسائل پول، بانکداری و سیاست پولی مستلزم آشنایی کلی با مسائل تراز پرداخت‌ها و بازار ارز می‌باشد که در این فصل بدون پرداختن به مباحث تکنیکی، مهم‌ترین مسائل مربوط به تراز پرداخت‌ها که شامل اجزای حساب جاری و حساب سرمایه، تأثیر واردات و صادرات بر حساب جاری، تعادل در تراز پرداخت‌ها، عوامل مؤثر بر خروج و ورود سرمایه و چگونگی تعیین نرخ ارز بیان شده است. فصل ششم با عنوان سیاست‌های پولی و مالی و پیامدهای اقتصاد کلان، درک مناسبی از سیاست‌های پولی و مالی را به خواننده می‌دهد. همچنین، نحوه تأثیر سیاست‌های پولی و مالی بر متغیرهای کلان اقتصادی در این فصل بیان می‌شود. یکی از بااهمیت‌ترین دخالت‌های در اقتصادهای امروزی اعمال سیاست‌های پولی و مالی است که تقریباً تمامی بخش‌های اقتصاد و تمامی فعالیت‌های اقتصادی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این سیاست‌ها بر میزان تولید، مصرف، توزیع کالاها و خدمات در میان آحاد جامعه و در کل اقتصاد اثر می‌گذارد که در این فصل نگاه مختصر به این سیاست‌ها و پیامدهای آنها بیان شده است. فصل هفتم با عنوان پولشویی، مفهوم و نحوه عملکرد آن را بیان گردیده است.

۲. ارزیابی شکلی اثر

سیاست پولی به دلیل اثراتی که بر حجم پول و تقاضای کل و در نتیجه در اقتصاد دارد و بانکداری به جهت نقشی که در هدایت نقدینگی و خلق اعتبار در جامعه دارد و همچنین ارز به لحاظ تأثیری که بر بازرگانی ملی و بین‌المللی و تراز پرداخت‌های خارجی کشورها دارد حائز اهمیت می‌باشد. با توجه به اهمیت موارد ذکر شده در اقتصاد کشور، فراگیری دانش اقتصاد پول، بانکداری و ارز نه تنها از جمله موضوعات درسی همه دانشگاه‌هایی است که در زمینه اقتصاد فعالیت دارند، بلکه اغلب فعالان اقتصادی نیز به لحاظ تأثیراتی که از سیاست‌های پولی و ارزی می‌پذیرند، علاقه مند به فراگیری چنین دانشی هستند. بنابراین، این کتاب به ترتیبی آماده شده است که به نیاز کارشناسان حوزه‌های پول، ارز و بانکداری و خصوصاً کارشناسان مالیاتی پاسخ می‌دهد. کتاب حاضر به گونه‌ای نوشته شده است که تا سر حد

امکان از وارد شدن در مباحث تکنیکی و بسیار تخصصی راجع به موضوعات خودداری شده است

طرح روی جلد کتاب در ساده‌ترین حالت ممکن طراحی گردیده است. با توجه به ماهیت کتاب، طرح روی جلد می‌توانست مناسب‌تر و جذاب‌تر طراحی گردد. کتاب از لحاظ زبان نوشتاری و قواعد ویرایش خالی از اشکال نیست که به برخی از آنها اشاره می‌کنیم.

در برخی موارد، متن دارای اشتباهات تایپی می‌باشد: مناسب بود عنوان کتاب بصورت پول، ارز و بانکداری باشد، یعنی حرف ربط و بعد از کلمه پول حذف و بجای آن کاما قرار گیرد. همچنین در صفحه ۱۱ (بویزه)، صفحه ۱۲ (متاثر)، صفحه ۱۵ (صرفنظر)، صفحه ۱۸ (برهکاری)، صفحه ۱۹ (مصرف کنندگان)، صفحه ۲۹ (صرفاً)، صفحه ۳۵ (آیران)، صفحه ۴۰ (اولا)، صفحه ۴۱ (موثرترین)، صفحه ۴۳ (بالآخره)، صفحه ۶۲ (اصطلاحاً، عملاً)، صفحه ۷۵ (مجسوب)، صفحه ۸۶ (متداول‌تر)، صفحه ۸۸ (موثر)، صفحه ۱۰۸ (جزیی)، صفحه ۱۲۸ (نهایتاً).

در قسمت فهرست مطالب نیز در شماره‌گذاری اعداد، فاصله مناسب رعایت نگردیده است.

۳. ارزیابی محتوایی اثر

کتاب، موضوعات مربوط به پول و ارز و بانکداری را پوشش داده است. مطالب مربوط به سیاست‌های پولی و مالی و پولشویی، به عنوان دو فصل مجزا در فصل‌های ۵ و ۶ در کتاب گنجانده شده است. از این حیث مقداری از مباحث مربوط به درس سیاست‌های پولی و مالی و پیامدهای آن در اقتصاد کلان در کتاب وجود دارد. همینطور مباحث مربوط به پولشویی و فرآیند پولشویی فصل ۷ کتاب را تشکیل می‌دهد. در تمام فصول کتاب، سوال‌هایی به عنوان تمرین در پایان هر فصل وجود دارد. در مجموع می‌توان گفت که خواننده کتاب حداقل دانش لازم برای فهم داده‌ها و تحلیل‌های اقتصادی مرتبط با اقتصاد کلان، پول و ارز و بانکداری و سیاست‌های پولی و مالی را کسب می‌نماید. نکته دیگر این که کتاب، یک آشنایی اولیه در مورد مالیات و پایه مالیاتی را برای خواننده فراهم می‌کند. به عبارت دیگر، یک

کارشناس مالیاتی با خواندن این کتاب به درکی از این موضوع می‌رسد که تأخیر در وصول مالیات در شرایط تورمی چه میزان دولت را متأثر می‌کند. در مباحث ارز نیز این موضوع روشن شده است که چگونه در شرایط افزایش نرخ ارز، برخی از شرکت‌ها سودهای هنگفتی کسب می‌کنند و یا زیان‌های زیادی متحمل می‌شوند که باید در تشخیص مالیات آن‌ها لحاظ شود.

۴. نتیجه گیری

کتاب به ترتیبی آماده شده است که به نیاز کارشناسان مالیاتی در حوزه‌های مربوطه به ویژه پول، ارز و بانکداری می‌پردازد. همچنین بررسی مسأله ارزش پول یک ملت در برابر ارزش پول دیگر ملل، مفهوم نرخ ارز را به ذهن متبادر می‌سازد. این مفهوم در مبادله کالا با دیگر کشورها و در نتیجه موضوع تراز پرداخت‌ها بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد. این مورد نیز مناسب است که مفهوم پولشویی در این کتاب مورد بحث قرار گرفته است. هدف این کتاب آشنا ساختن دانشجویان با مفاهیم اساسی این حوزه از قبیل: پول، بهره، بازارها و ابزارهای مالی، بانکداری، بانک مرکزی و سیاست‌های پولی، ساختارها و ابزارهای مالی، مبحثی در مورد پایه مالیاتی و پولشویی برای ارتقای توان علمی دانشجویان برای درک و تحلیل مسائل نظری و کاربردی در حوزه پولی و بانکی کشور بوده است.

کتاب‌نامه

رحمانی، تیمور و اسداله زاده بالی، میررستم (۱۳۹۴). پول، ارز و بانکداری، تهران: سازمان امور مالیاتی کشور، معاونت پژوهش، برنامه‌ریزی و امور بین‌الملل.

